

ლიტერატურის თეორიის უცნობი სახელმძღვანელო

ეს გამოცემა ძველი წიგნებით გარემოვაჭრისაგან შევიძინე 2019 წლის 1 მარტს.
სატიტულო გვერდზე ვკითხულობთ:

ს. ს. რ. განათლების კომისარიატი.
პედკადრების კვალიფიკაციის ამაღლების
ინსტიტუტი.
კ[ონსტანტინე]. გაგუა.
ლიტერატურის თეორია.
პედკადრების კვალიფიკაციის ამაღლების
ინსტიტუტის
მასწავლებელთათვის (ერთწლიანი
გადასამზადებელი
დაუსწრებ.[ელი] – საკურსო მეცადინეობა.
რედაქტორი დოც. დიომიდე თოფურია.
პ. კ. ა. ინსტიტუტის გამოცემა.
ტფილისი
1936 წ.

ბოლოს წინა გვერდზე ასეთი მონაცემებია:
სახუნტის ლითოგრაფია[.] მთ. № 7007.
შეკვ.[ეთა] № 79 [.] ტირ. [აჟი] 600.
ბოლო გვერდზე კი ფასი აწერია: **3 მან. 50 კაპ.**

ეგზემპლარს, რომელიც ჩვენს ხელთ არის, სატიტულო გვერდზე აზის საქ. სსრ განათლების სამინისტროს ქუთაისის ვაჟთა მე-10 რვანწლიანი სკოლის ბეჭედი და მეღნით აწერია 1700.*

წიგნი შედგება 86 გვერდისაგან და სატიტულო გვერდიდან დაწყებული ბოლომდე მისი ტექსტი წარმოადგენს ხელნაწერს, რომელიც ლითოგრაფიული ტექნიკით არის გამრავლებული.

ამ გამოცემას „უცნობს“ იმიტომ ვუწოდებთ, რომ იგი არ იძებნება არც საქართველოს პარლამენტის ეროვნული ბიბლიოთეკის, არც ეროვნული სამეცნიერო ბიბლიოთეკისა და არც იოსებ გრიშაშვილის ბიბლიოთეკა-მუზეუმის კატალოგებში, და, რაც მთავარია, არ იხსენიება ბიბლიოგრაფიაში „ქართული წიგნი“.

* რაკი წიგნი ჩვენს საოჯახო ბიბლიოთეკაში შემოვიდა, ახლა მას უკვე ტიტულსა და მე-17 გვერდზე ჩვენი საოჯახო ბიბლიოთეკის ბეჭედიც აზის, მამაჩემის, ს. პ. ბრეგაძის, სახელზე დამზადებული.

ჩვენ მიერ შეძენილ ეგზემპლარში იდო ქუთაისის 25-ე საშუალო სკოლის სასწავლო ნაწილის გამგის ბლანკიანი ბლოკნოტიდან ამოხეულ ფურცელზე იისფერი მელნით დაწერილი ბარათი, 1963 წლის 28 მაისით დათარიღებული და პავლე ხმალადის მიერ ხელმოწერილი.

პავლე ხმალადე გახლავთ ცნობილი ქუთაისელი პედაგოგი. მის ბიოგრაფიულ მონაცემებს შეგვიძლია გავეცნოთ 1971 წელს გაზეთ „ნიგნის სამყაროში“ გამოქვეყნებული წერილით, რომელიც მისი დაბადებიდან 60 წლის თავზე გამოქვეყნდა რაფიელ შამელაშვილის ავტორობით (შამელაშვილი 1971: 7).

პავლე ხმალადის ადრესატი მხოლოდ სახელით არის მოხსენიებული („პატივცემულო აკაკი!“), ხოლო წერილიდან ირკვევა, რომ აკაკი განწერელია იგულისხმება (დასახელებულია მისი წიგნები: „ქართული კლასიკური ლექსი“ [1953] და „ქართული ლექსი“ [1955]).

გთავაზობთ პავლე ხმალადის წერილის სრულ ტექსტს:

„პატივცემულო აკაკი!

მაპატიეთ, რომ განუხებთ.

ბიბლიოგრაფიებში („ქართული წიგნი“, თქვენი წიგნები: ქართული კლასიკური ლექსი და ქართული ლექსი) არსად არაა მითითებული ეს წიგნი, რომელსაც ახლა მე თქვენ გიგზავნით. მაინტერესებს და გთხოვთ მომწეროთ: რატომ არაა იგი აღნიშნული, აქვს მას რაიმე ღირებულება თუ არა, ან – ჰქონდა ამ გამოცემას რაიმე მნიშვნელობა იმ წლებისათვის თუ არა, საერთოდ რით შეიძლება ამ წიგნმა მიიპყროს ჩვენი (მკითხველებისა და სპეციალისტების) ყურადღება.

ეს წიგნი თუ თქვენ არა გაქვთ, დაიტოვეთ, ან გადაეცით რომელიმე ბიბლიოთეკას. მცირე ტირაჟი აქვს და არ დაიკარგოს.

მომწერეთ ორი სიტყვით.

პატივისცემით პავლე ხმალადე

ქუთაისი

სევასტოპოლის ქ. 54.

პ. ხმალადე

ფურცლის მეორე მხარეს ასეთი მინაწერია:

„ამავე ავტორს, კარგ სპეციალისტს – პედაგოგს, მეთოდისტს[,] მგონი[,] ჰქონდა იგივე წიგნი ლითოგრაფიულად კი არა, სტამბურად ნაბეჭდი (?).

თქვენი ბინის მისამართი არ ვიცი, მაპატიეთ, რომ ასე გწერთ ბარათს. პ. ხ.“

ამ წიგნის ავტორის შესახებ ენციკლოპედია „საქართველო“ (1997) ასეთ ცნობებს გვანდის:

„გაგუა კონსტანტინე რომანოზის ძე [31.VII (12.VIII). 1885, სოფ. ტალერი, ახლანდ. მარტვილის რაიონი, – 28.VIII.1947, თბილისი], პედაგოგი, მეთოდისტი. 1906 წელს დაამთავრა თბილისის სასულიერო სემინარია, 1911 წელს – ყაზანის უნივერსიტეტის ისტორიულ-ფილოლოგიური ფაკულტეტი. ამავე წლიდან მუშაობდა ხაშურის,

ქუთაისის, ბათუმის კლასიკურ გიმნაზიებში, თბილისის რეალურ სასწავლებელში ქართული ენისა და ლიტერატურის მასწავლებლად; თბილისის მასწავლებელთა დახელოვნების ინსტიტუტის ქართული ენისა და ლიტერატურის კაბინეტის გამგედ. მას ეკუთვნის სტატიები: „მხატვრული ლიტერატურის შესწავლის მეთოდისათვის დანყებითა და საშუალო სკოლაში“, „მსოფლიო ლიტერატურის ნიმუშები“, „პოეტიკა“ – ლიტერატურის თეორიის დამხმარე სახელმძღვანელო, კრებული „შოთა რუსთაველი სკოლაში“, „ქართული წერა-კითხვის სწავლების მეთოდიკა“, „მხატვრული ლიტერატურის სწავლება საშუალო სკოლაში“, „ქართული ენის გრამატიკის სწავლების მეთოდის საკითხები“, „ქართული პოეტური ფოლკლორი“ (მასწავლებელთა დასახმარებლად), „ქართული ლიტერატურის ქრესტომათა“ და სხვ.“ (საქართველო 1997: 530).

კონსტანტინე გაგუას შესახებ სტატია შეგიძლიათ იხილოთ აგრეთვე წიგნში: „სახალხო განათლების ქართველი მოღვაწეები და სახალხო მასწავლებლები“, კრებული III (თბილისი: „განათლება“, 1968, გვ. 280-283. სტატიის ავტორი – კ. თოფურია. იგივე სტატია განთავსებულია ლელა გაფრინდაშვილის პროექტით მომზადებულ ვებგვერდზე „განმანათლებლობა საქართველოში. იდეები და მოღვაწეები“: <http://nateba.websail.net/biographies>).

კონსტანტინე გაგუას ეს ნაშრომი, რომელსაც ჩვენი გამოკვლევა ეხება, ქართულ ენაზე „ლიტერატურის თეორიის“ სახელწოდებით გამოსული პირველი წიგნია. შემდგომ ამავე სახელწოდებით გამოიცა ვ. ბოკერიას (1939), გრ. შენგელიასა და პავ. ხუბუტიას (1941. ხელნაწერის უფლებით), სიმონ გაჩეჩილაძის (1948, 1950, 1952, 1958, 1966. რამდენჯერმე გამოიცა ასეთი სახელწოდებითაც: „სიტყვიერების და ლიტერატურის თეორია“) წიგნები, ხოლო 2008 წელს შოთა რუსთაველის სახელობის ქართული ლიტერატურის ინსტიტუტმა ამავე სათაურით გამოსცა სტატიების კრებული, რომლის ქვესათაურია „მე-XX საუკუნის ძირითადი მეთოდოლოგიური კონცეფციები და მიმდინარეობები“.

მაგრამ ამავე შინაარსის წიგნები, ოღონდ სინონიმური სათაურებით, საქართველოში ადრეც გამოსულა. მაგალითად, „სიტყვიერების თეორიის“ სახელწოდებით, რაც იგივე „ლიტერატურის თეორიაა“, 1898 წელს კირიონ არქიმანდრიტმა და გრიგოლ ყიფშიძემ დასტამბეს „სახელმძღვანელო წიგნი სათავად-აზნაურო სკოლებისა, სასულიერო და საოსტატო სასწავლებლებისა და სემინარიებისა და საეპარქიო საქალებო სკოლებისათვის“ (მეორე გამოცემა – 1920 წ.); 1919 წელს მელიტონ კელენჯერიძეს, გამოუცია „სიტყვიერების თეორია“, 1922 წელს – იპოლიტე ვართაგავას, ხოლო 1928 წელს – „ლიტერატურის თეორიის“ ზემოთ დასახელებულ ერთ-ერთ ავტორს, ვ. ბოკერიას.

„წინასიტყვის“ ბოლოში კონსტანტინე გაგუა წერს:

„წიგნი, ცოტა არ იყოს, ნაჩქარევად დაინერა, ამიტომ უნაკლო არ არის, მაგრამ ეს პირველი ცდაა ლიტერატურის თეორიის დაწერისა ქართულ ენაზე“ (გაგუა 1936: IV. ხაზგასმა ჩვენია. – ლ. ბ.).

ეს განცხადება, განსახილავი სახელმძღვანელოს პირველობის შესახებ, ფორმალური თვალსაზრისით მართალია, ვინაიდან ამ სათაურის მქონე წიგნი („ლი-

ტირატურის თეორია“) ქართულად მანამდე მართლაც არ გამოცემულა; არსებითად კი, როგორც წიგნების ზემოთ წარმოდგენილი ჩამონათვალიდანაც ჩანს, ასე არ არის: „სიტყვიერების თეორიის“ სახელწოდებით გამოსული წიგნებიც ლიტერატურის თეორიის სახელმძღვანელოებია.

კონსტანტინე გაგუა კარგად იცნობს და იყენებს კიდევაც კირიონისა და გრიგოლ ყიფშიძის „სიტყვიერების თეორიას“, თავის დროისათვის ჩინებულ სახელმძღვანელოს, რომელსაც სადღეისოდაც არ დაუკარგავს მნიშვნელობა. მაგალითად, კ. გაგუას წიგნში, სტილისტიკის განყოფილებაში, ვკითხულობთ:

„ენის სინმინდისათვის უნდა ვერიდოთ 1) **არქაიზმებს** – ისეთ ძველ სიტყვებს, რომლებსაც დღეს აღარავინ არ ხმარობს, მაგალითად: სადუნი (ბევრი ენის მცოდნე), გლარჯი (თამბაქო), ენგიდუნია (ამერიკა) და სხვა“ (გაგუა 1936: 3).

ეს მსჯელობა თითქმის სიტყვასიტყვით არის წამოღებული კირიონისა და ყიფშიძის სახელმძღვანელოდან, საილუსტრაციო მაგალითებიც იგივეა:

„ენის სინმინდისათვის უნდა ვერიდებოდეთ ა) ესრედ-წოდებულ **არხაიზმებს**, ანუ ისეთს ძველის-ძველ სიტყვებსა და გამოთქმასა, რომელსაც ახლა აღარ ჰხმარობენ. მაგალითად: **სადუნი** (ბევრი ენის მცოდნე), **გლარჯი** (თამბაქო), **ენგი-დუნია** (ამერიკა) და სხვ.“ (კირიონი, ყიფშიძე 1898: 5-6).

აი კიდევ ერთი ამონარიდი იმავე სტილისტიკის განყოფილებიდან:

„3. ენა უნდა იყოს **გარკვეული, მკაფიო და ნიშანდობლივი**. აზრი ისე უნდა გამოვთქვათ, რომ ადვილად იყოს გასაგები სხვისთვის და სწორედ ისე, როგორც ესმოდა თვით გამომთქმელს, თუ დამწერს.

გარკვევით წერასა, თუ თქმას **ხელს უშლის ა) ის გარემოება, რომ ხშირად ორნაირად შეიძლება ადამიანმა გაიგოს დაწერილი**, თუ ნათქვამი. ეს ხდება იმის გამო, რომ **წინადადებაში სიტყვები თავის ადგილზე არ არის დასმული**. მაგალითად: **ყოველ საზოგადოების საქმეს, ყველა ევროპის საქმეს** – აქ სიტყვებს: „ყოველ“ და „ყველა“ უნდა მოეძებნოს თავისი ჯეროვანი ადგილი, და მაშინ აზრიც გარკვეული იქნება; ბ) **როდესაც წინადადება მეტად რთულია, ან ვრცელი და ერთს მთავარს მრავალი სხვა დამოკიდებული წინადადება აქვს დართული**, მაშინ აზრი გარკვეულობას კარგავს წინადადებათა უხეირო შეთანხმების გამო“ (გაგუა 1936: 4-5. პუნქტუაცია დაცულია. ხაზგასმა ჩვენია. – ლ. ბ.).

შევადაროთ ამას ფრაგმენტი კირიონისა და გრ. ყიფშიძის წიგნის იმ თავიდან, რომელსაც ასევე „სტილისტიკა“ ეწოდება:

„3. **გარკვეული, მკაფიო და ნიშანდობლივი გამოთქმა აზრისა**. ისე უნდა იყოს აზრი გამოთქმული, რომ ადვილად, გონების ძალ-დაუტანებლად გაიგოს ადამიანმა და გაიგოს სწორედ ის, რის თქმაც უნდოდა იმ აზრის გამომთქმელსა, ანუ დამწერსა.

გარკვევით წერას ხელს უშლის უმთავრესად ისეთ გამოთქმათა ხმარება, რომლის გაგებაც ორნაირად შეიძლება, სახელდობრ, როცა

ა. **სიტყვები თავ-თავის ალაგას არ არის ნახმარი წინადადებაში;**

მაგალ. ყოველ საზოგადოების საქმეს იმას ვაკეთებინებდი – ასე კი უნდა: საზოგადოების ყოველს საქმეს იმას ვაკეთებინებდი.

[...]

გ. როცა წინადადება მეტად რთულია, ან ვრცელი და ერთს მთავარს წინადადებას მრავალი სხვა დამოკიდებული წინადადება აქვს დართული“ (კირიონი, ყიფშიძე 1898: 7. პუნქტუაცია და ცუელია. ხაზგასმა ჩვენია. – ლ. ბ.).

არ შეიძლება ითქვას, რომ კონსტანტინე გაგუას მექანიკურად და უცვლელად გადა აქვს ადგილები კირიონისა და ყიფშიძის ნაშრომიდან. მაგალითად, სინონიმების განმარტებაც და ნიმუშებიც ამ ორ სახელმძღვანელოში ურთიერთგანსხვავებულია. შევადაროთ:

„გ. სინონიმები – ისეთი სიტყვები, რომელიც ერთმანერთსა ჰგავს მნიშვნელობით, მაგრამ თითოეული აზრის სხვა-და-სხვა მიმოხვრასა ჰხატავს. მაგალ. სიტყვანი: **შრომა** (დაშვრა, დალაღვა, შვრა, შრომა [?-ლ. ბ.]), **მუშაობა**, **ღვანლი**“ (კირიონი, ყიფშიძე 1898: 8);

„სინონიმები ისეთ სიტყვებსა ჰქვია, რომლებს გამოთქმა სხვადასხვაა, მაგრამ შინაარსი, აზრი კი ერთიდაიგივეა: ბაღა, ბალი და ნალკოტი, სახედარი და ვირი, ნამუსი და სვინიდისი, ლამაზი და მშვენიერი და სხ.“ (გაგუა 1936: 5).

კონსტანტინე გაგუა ზოგ რამეს აკლებს, ზოგ რამეს უმატებს წინამორბედთა ტექსტს, ზოგიერთ ფორმულირებას ცვლის, ასხვაფერებს, საილუსტრაციო მაგალითები თავისი თანამედროვე მწერლების თხზულებებიდანაც მოჰყავს, მაგრამ ეს ყოველივე მას არ ათავისუფლებს გამოყენებული წყაროს – კირიონისა და ყიფშიძის წიგნის – დამოწმების ვალდებულებისაგან. კირიონისა და ყიფშიძის ნაშრომის გავლენა კ. გაგუას წიგნის სხვა განყოფილებებსაც ატყვია, თუმცა ისე ძლიერ არა, როგორც „სტილისტიკას“ (შდრ., მაგალითად, ელეგისა [კირიონი, ყიფშიძე 1898: 89-90; გაგუა 1936: 73-74] და სატირისადმი [კირიონი, ყიფშიძე 1898: 90-92; გაგუა 1936: 76-77] მიძღვნილი ქვეთავები).

რაც შეეხება მელიტონ კელენჯერიძის, იპოლიტე ვართაგავასა და ვ. ბოკერიას ზემოთ დასახელებულ წიგნებს, მათი გავლენის აშკარა კვალი განსახილავ სახელმძღვანელოში არ შეინიშნება.

პავლე ხმალაძე ზემოთ წარმოდგენილ წერილში წერს: **„ამავე ავტორს [...] მგონი ჰქონდა იგივე წიგნი ლითოგრაფიულად კი არა, სტამბურად ნაბეჭდი (?)“**.

რა შეგვიძლია ვთქვათ ამის თაობაზე?

„ლიტერატურის თეორიის“ გამოცემიდან ორი წლის შემდეგ, 1938 წელს, კონსტანტინე გაგუამ სტამბურად გამოსცა წიგნი სახელწოდებით „პოეტიკა“ (საქართველოს სახალხო განათლების კადრების კვალიფიკაციის ამალღების ინსტიტუტი, [საქართველოს სახალხო კომისართა საბჭოს საქმეთა მმართველობის სტ.]. – 92, [2] გვ.; 17 სმ. – 3 მ., 2000 ც.), რომლის ხუთი ეგზემპლარი ინახება საქართველოს პარლამენტის ეროვნულ ბიბლიოთეკაში და ორიც – იოსებ გრიშაშვილის ბიბლიოთეკა-მუზეუმში.

რა მიმართებაა კონსტანტინე გაგუას „ლიტერატურის თეორიასა“ (1936) და მისივე „პოეტიკას“ (1938) შორის?

„პოეტიკას“ ბევრი აქვს საერთო „ლიტერატურის თეორიასთან“, მაგრამ ბევრი რამით განსხვავდება კიდევაც მისგან.

1. სრულიად განსხვავებულია მათი სარჩევები და მასალათა განლაგება;

2. „პოეტიკას“ არ ახლავს „ლიტერატურის თეორიის“ ავტორის პუბლიცისტური ხასიათის „წინასიტყვა“ (ერთნახევარი გვერდი), სადაც ლაპარაკია სკოლებში ლიტერატურის სწავლების სავალალო მდგომარეობაზე – „პოეტიკას“ საერთოდ არა აქვს წინასიტყვა.

(„წინასიტყვის“ პირველი აბზაცი“ ასე ჟღერს: „ლიტერატურის სწავლებას, შეიძლება ითქვას, გადაეჩვია ჩვენი მასწავლებლობის ერთი ნაწილი. გარდა იდეოლოგიურ-სოციოლოგიური გარჩევისა, რომ საჭიროა ნაწარმოების ანალიზი ფორმის მხრივაც, ეს მომეტებულ შემთხვევებში მივიწყებულია ჩვენს სკოლებში. ეს კი დიდი ნაკლია, რომელიც ლიტერატურის სპეციფიკას სპობს“. – გაგუა 1936: III).

3. არის აბზაცები, რომლებიც „ლიტერატურის თეორიიდან“ „პოეტიკაში“ არ გადასულა. ამ უკანასკნელში აღარ გვხვდება, მაგალითად, ეს მსჯელობა:

„სტილის შესწავლა მხოლოდდამხოლოდ სტილისათვის მოსაწყენი საქმეა. სტილი მაშინ არის ინტერესის შემცველი, როდესაც ის იძლევა წრის ხასიათს, ცხოვრებას – იმ ცხოვრებას, რომელმაც წარმოშვა თვით ეგ სტილი“ (გაგუა 1936: 23).

„პოეტიკაში“ მოვისაკლისეთ აგრეთვე საგულისხმო მსჯელობა იმის თაობაზე, რომ მწერლის სტილში აისახება როგორც ავტორის ინდივიდუალური თვისებები, ასევე ადამიანთა იმ წრისა თუ ჯგუფისა, რომელშიც მას ცხოვრება უწევს:

„მაგალითად, ეპითეტების შესწავლა ამათუიმ მწერლის შემოქმედებაში გაგვაცნობს ამ მწერლის ყურადღების გამახვილებას ამათუიმ თვისებაზე (საგნისა და მოვლენის იმ თვისებას მოგვცემს ავტორი, რომელსაც თვითონ აქცევს ყურადღებას). მეტაფორები და შედარებანიც ასევე ახასიათებენ მწერალს: იმის მიხედვით, თუ რომელ გარემოდან არის მოცემული ეს სახეები (ბუნება, სოფლის მეურნეობა, მუშათა ყოფა-ცხოვრება და სხ.), შეიძლება გამოვარკვიოთ, თუ რა არის მწერლისათვის სანუკვარი, გასაგები. მეტაფორაში, გაპიროვნებაში ყოველთვის შედარება მოჩანს, ვადარებთ კი მას, რაც ჩვენთვის უფრო ახლობელია და საინტერესო“ (გაგუა 1936: 25-26).

„პოეტიკაში“ აღარ არის თავი, რომელსაც „ლიტერატურის თეორიაში“ ჰქვია „მხატვრული ნაწარმოების გავლენა ადამიანზე“ (გაგუა 1936: 49), სადაც ასეა გამოცემული მკითხველისა და მხატვრული ტექსტის ურთიერთობის სპეციფიკა:

„კარგი მხატვრული ნაწარმოები პოეტის მიერ ძარღვიანად და მკაფიოდ შექმნილი სახეები მკითხველს იმორჩილებს, მის ნერვიულ სისტემას დაჭიმავს და ნაწარმოებში აღწერილ ცხოვრებასთან მას უშუალოდ აკავშირებს. ასე რომ[,] მოთხრობილი ამბები წიგნში ნაკითხულად არ რჩება მკითხველისათვის, არამედ ამ უკანასკნელის მიერ საკუთარი თვალებით ხილულად და განცდილად (პოეტური ილუზია) [აღიქმება]. სწორედ აქ არის ლიტერატურის აღმზრდელობითი ფუნქცია, მისი დიდი მნიშვნელობა“ (გაგუა 1936: 50).

4. იქ, სადაც მხატვრული ლიტერატურის სახეობებსა და ჟანრებზე ლაპარაკობს, ავტორი სქოლიოში ასეთ მოსაზრებას გამოთქვამს: „უნდა მოვსპოთ ძველი შეხედულება, თითქო პროზა პოეზია არ იყოს. გაუმართლებელია პოეზიის დაპირისპირება პროზასთან და მხოლოდ ლექსის აღიარება პოეზიად. რომანისა თუ

მოთხრობის ავტორი არანაკლებ მოხზველია (ბერძნული სიტყვა – პიეო – ნიშნავს ვთხზავ, ვქმნი) ლექსის დამწერზე“ (გაგუა 1936: 50-51. სქოლიო). ეს თვალსაზრისი „პოეტიკაში“ აღარ გვხვდება.

5. ინტერესს იწვევს „ლიტერატურის თეორიის“ ზოგიერთი საილუსტრაციო მასალის სხვა მაგალითებით ჩანაცვლების ან გამოტოვების შემთხვევები ორი წლის შემდეგ „პოეტიკის“ სახელწოდებით გამოცემულ ნიგნში.

მაგალითად:

ა) „ვამბობთ: აკაკის სტილი, ვაჟასა და ყაზბეგის სტილი, შოთა რუსთაველის სტილი, მამაშვილის სტილი და სხ.“ (გაგუა 1936: 25);

„ვამბობთ, მაგ: აკაკის სტილი, ილიას სტილი, ვაჟას სტილი, რუსთაველის სტილი და სხვა“ (გაგუა 1938: 6).

ბ) „კ. ლორთქიფანიძის „ახალი გლეხები“ სწორედ კარგი ნიმუშია ნარკვევისა, როგორც გარკვეული ლიტერატურული ჟანრისა, რომელსაც თავისი სპეციფიკა აქვს“ (გაგუა 1936: 56);

„ბ. ჩხეიძის „ფერო“ ნიმუშია ნარკვევისა, როგორც გარკვეული ლიტერატურული ჟანრისა, რომელსაც თავისი სპეციფიკა აქვს“ (გაგუა 1938: 62);

გ) „ლიტერატურის თეორიაში“ სინონიმების საილუსტრაციოდ ილია ჭავჭავაძისა და ნოე ზომლეთელის ლექსებიდან იყო ფრაგმენტები მოხმობილი (გაგუა 1936: 21-22); „პოეტიკაში“ მარტო ილიაა დარჩენილი (გაგუა 1938: 25).

დ) ქვეთავში „ნოველა“ ვკითხულობთ: „ახლახან დაიბეჭდა გაზეთ „კომუნისტში“ რ. გვეტაძის ნოველა „მახრა“ (გაგუა 1936: 55);

ეს ინფორმაცია „პოეტიკაში“ აღარ არის (გაგუა 1938: 61)

და სხვა და სხვა.

ყოველივე ზემოაღნიშნულის გამო ადვილი სათქმელი როდია კონსტანტინე გაგუას „ლიტერატურის თეორია“ და მისივე „პოეტიკა“ სხვადასხვა ნიგნებად უნდა მივიჩნიოთ თუ „პოეტიკა“ „ლიტერატურის თეორიის“ სახელწოდებაშეცვლილ და მნიშვნელოვნად შევსებულ-შესწორებულ-გადამუშავებულ გამოცემად უნდა ჩაითვალოს. ორივე მოსაზრებას შეიძლება გამოუჩინდეს მომხრენიც და მოწინააღმდეგენიც.

ერთი კი ცხადია: კონსტანტინე გაგუას „ლიტერატურის თეორიამ“ კუთვნილი ადგილი უნდა დაიკავოს ბიბლიოგრაფიებში და ქართული ლიტერატურათმცოდნეობის ისტორიის ამსახველ ნაშრომებში.

დამონებიანი:

გაგუა 1936: გაგუა კ. *ლიტერატურის თეორია*. ტფილისი: 1936.

გაგუა 1938: გაგუა კ. *პოეტიკა*. თბილისი: 1938.

კირიონი, ყიფშიძე 1898: *სიტყვიერების თეორია*, შედგენილი არხიმანდრიტის კირიონისა და გრ. ყიფშიძის-მიერ. ტფილისი: 1898.

საქართველო 1997: საქართველო. *ენციკლოპედია 5 ტომად*, ტ. 1. თბილისი: 1997.

შამელაშვილი 1971: შამელაშვილი რ. „მკვლევარი, პედაგოგი“. *გაზ. „ნიგნის სამყარო“*, 24.11.1971.

Levan Bregadze
(Georgia, Tbilisi)

The Unknown Manual of the Theory of Literature

Summary

Key words: “The Theory of Literature”, Konstantine Gagua.

I have bought this book – “The Theory of Literature”, from a street vendor of book-manuals for schoolteachers. Its author is Konstantine Gagua, published in 1936, it contains 86 handwritten pages, with a foreword from the author and contents, it is printed with lithography technique, number of printed books 600 pieces. It is neither registered in any bibliographical reference book, nor it is mentioned in any catalogue of the national library or of any other known libraries.

In this article we describe the relation of this book with other similar works, we also determine its place among other manuals of the theory of literature.